

● Odlomak „Prolog“

Odlomak iz knjige **Put do zvezda**, petog romana Branke Gajović
(*Čigoja*, Beograd, 2017, str. 5–9)

Krila duše tanane krhka su kao krila leptira. Previše svetlosti zaseni njihovu lepotu pa ne mogu da se prikažu u svoj svojoj moći. Previše tame zatomi njihove iskričave niti pa ne mogu da zasvetle u svom punom sjaju.

Može li duša naša stvarno da umine? Ili se samo preseljava u nova prostranstva u kojima se odjeci njenih praporaca nikada ne okončavaju? Ima li duša veka? Zna li sve nebeske staze kojima tiho jezdi? Ima li na nebu za nju dovoljno praznog mesta da se negde, umorna, konačno lepo skrasi? Ili je zov novog iznova nosi kao reka? Ili se, skrhana, samo u bezdan sunovrati ostavljajući za sobom trag svetlećeg praha kao trag prašine večne što po kosmičkom zakonu neotuđivo pripada repatici zvezdi?

Nakon suženih vidika dana kad se nametnu granice noći, do nove skućene svakodnevice, šta ostaje čoveku u odmakloj dobi: bol u srcu, lom u duši, haos u glavi? Strah? Zašto se star čovek plaši da će ga tvorac nedokučive vasseljene lišiti preke potrebe da se do kraja svoga veka preostalih igara igra sa samim sobom?

U životu starog Zemunca nema još mnogo vremena. Ali ni loših slutnji. Zato neka njegova igra počne!

Od čega? Od onoga što najviše voli – zaključivanja.

Kad prođe *sve*, *sve* je ništa. Kad nema ničega, *sve* je svejedno.

Kako ne dopustiti da *sve* prođe?

Sanjanjem?

Maštanjem?

Sećanjem?

Filozofiranjem?

Život nije san ako nemamo o kome ili o čemu da sanjamo. Nema čoveka koji ne sanja. Snovi nas obično pohode noću. Jer noć svoju jeku razleže do krajnjih granica našega bića. Snovi su čuvari naše psihičke ravnoteže. Treba ih stalno oslušivati. Istrajno, pomno. Jer, ma koliko nejasni i nepovezani da su, snovi, „glasovi nesvesnog“, jesu očiti signali da se u našoj glavi nešto važno „prerađuje“ i taloži. Oni su eho damara naše nutrine što se bori s fragmentima zaturene stvarnosti. U snovima se skrivaju predskazanja naših budućih mudrosti i gluposti, zrna dobrih i loših namera, putokazi izbavljenja neznanu kada iscertani.

Nema čoveka koji ne poznaje blagodat maštanja, tog tkanja snova u budnom stanju, što rađa opsene, zaklon od neprijatne stvarnosti. Istina je da čovek ne prestaje da mašta celoga života. Ma kakvo da je – maštarenje ili uobrazilja, maštanje uvek proizlazi

iz neke prikraćenosti, u nedostatku realnih mogućnosti. U mladosti, čovek mašta o onome što bi želeo da mu se dogodi. Zrela osoba najčešće mašta o onome što je želela a nije uspela u životu da ostvari. A šta preostaje ostarelom čoveku? Onom što stoji na izlaznoj kapiji života?

Pritajena u skrovištu satkanom od tananih emocija i usnulih misli, potaknuta mašta razgoreva žeravice minulih nadahnuća. Budi se i oslobađa energiju stvaranja iluzija, himera, obećavajućih privida moguće zbilje. Sve dok ne ugasne i poslednja nada.

Možda su starome svetu ipak najviše svojstvena sećanja. Stari ljudi prizivaju sećanja da bi na scenu zbivanja vratili prošlost obogaćenu maštom, obojenu ličnim utiscima. U novom ruhu, prošlost nanovo živi, a stari ljudi ostaju u ubeđenju da su prevarili vreme. Razmišljajući na ovaj način, stari se nesvesno upuštaju u filozofiranje. Ne čine oni to zbog viška pameti, već zbog straha od prolaznosti. Njihova filozofija proishodi iz straha od nepoznatog. Zbog neizvesnosti, zbog zebnje – šta predstoji *posle*? Postoji li u vaseljeni granica vremena i prostora sa čije je druge strane *ništa*?

Uvođenjem prošlosti u sadašnjost, putem sećanja, usputno filozofirajući, stari ljudi „ukidaju“ dimenziju vremena koja znači prolaznost. Time istovremeno „uspostavljaju“ onu drugu dimenziju – trajanje. Kad prolaznost pređe u trajanje, vreme nastavlja da teče u večnost.

Kud ćeš lepšeg kraja od beskraja!

A šta biva kad slike sećanja počnu da iščezavaju u pomrčini pamćenja?

Danas ni za koga ništa nije pouzdano. Sa svih strana vrebaju zastrašivanja i beznađe. Duhovno i misaono nedovoljno je da nam vrati osmeh na lice. Neka druga, pogana sila zavlada je svetom.

Da li nam u duši pohranjeni zapisi o prošlim događajima mogu pomoći da umaknemo čvrstoj čizmi vremena što neumoljivo gazi mrvice tragova našega bitisanja?

Da li je uopšte važno šta ostaje kad prođemo, kad se prolome nebesa i pozovu nas u svoja večna prostranstva? Smemo li sebi dozvoliti da prestanemo da osećamo vreme, da se više ničem boljem ne nadamo, da životarimo u sveprisutnoj oveštalosti stvarnosti?

Možemo li smoći snage i nekim dosad neviđenim reagovanjem pravilno se postaviti prema svetu koji srlja u propast?

Priroda zna kako da čoveku pokaže da je upravo on perjanica omalovažavanja njenih zakona, krivac za sva ovozemaljska zlodela. Ona zna kako da čoveka kazni.

A čovek? Može li čovek da umilostivi prirodu što je krenula da se od njega brani?

Da li je zbog toga potrebno da zaustavimo istorijski hod, da promenimo korak našeg marša napred? Napred? Znači li još išta ova reč u svesti ljudi što brzim koracima, jureći u vlastiti sunovrat, zatežu uzde istinskog napretka? Šta znači *napred* kad sve nazaduje, kad se ljuljaju etički temelji, ruše svi sistemi vrednosti, izvitoperuje prirodnost, izopačuje svest o normalnom? Sada kada živimo u haosu sveopšteg bezakonja.

U strahovladi poremećenog uma svetskih moćnika pogonsko gorivo za njihov razulareni način života jeste zlo, ogoljeno zlo. U gluvoći razuma da se zlu odupre najveći

je poraz pameti upravo to što se prodaje za silne ništice na tuđim novčanicama, što, zbog pohlepe ili slave, beži pod skute beščašća.

Združeni, platiše i plaćenici deluju obesno, oholo, nezasito, a sve samo zarad vlastite koristi. Oni uništavaju sve lepo i dobro na ovome svetu jer nisu sposobni da žive za druge. Oholost im je zatrla seme ljubavi, pa su izgubili sposobnost da vole bližnje, da vole bilo koga. Njihovoj duši nema spasa ni na ovom ni na onom svetu.

A spasenje je krajnje jednostavno – primiti mudrost starca Zosime kao nauk: „Pred nekom mišlju staneš, pa se zapitaš: *Da li treba silom pobeđivati, ili smernom ljubavlju?* Svagda odluči: *Pobediću smernom ljubavlju.*“

Da li je poraz svih naših pokušaja da zaustavimo neminovnost istovremeno i poraz vere u izgledniju budućnost? Koliko je istinita misao Isidore Sekulić: „Ne prolazi toliko vreme koliko prolazi čovek“?

A šta je s ostarelim čovekom? Da li on može išta da odabira? Pogotovo ako ostane sam. Da li bolna, usamljenička strmina, niz koju mu se preostali dani kotrljaju u nepovrat, može biti nagoveštaj konačnog smiraja? Ili pad u trajno ništavilo? Može li star čovek išta da promeni? Može li on svoj život učiniti Životom? Da li se njegova pobuna na kraju svodi samo na bitku s nemogućim? U kakvu igru da se udene? Kom izazovu da ne odoli kad mu se život na svoje zahodjenje sprema? Može li star čovek verovati Andrićevim rečima: „Sve se to na kraju sredi“? Može li starac još uvek da se nada, da izmišlja vlastitu prošlost, prekraja sadašnjost, zamišlja budućnost?

Mladima za nauk:

Star nisi onda kad godine ti naboraju lice, već kad ti srce nit prima nit šalje talase i otkucaje, bez sete, one stare *strune* ni sam ne znaš tačno kada u tebi razapete.